

Jasmina Mihajlović, književnica, o svom suprugu Miloradu Paviću

Vrlo teška ljubav

Jasmina Mihajlović, književnica: „To što Pavić nije napustio Srbiju devedesetih, a mogao je, zamerilo mu je inostranstvo. Zato nije dobio Nobelovu nagradu.“

Ja nisam imala više šta da izgubim. Zato sam hrabra. Moja jedina želja je da budem sahranjena pored muža

Erotika amalgam braka

Piše: Branislava Mičić, fotografije: privatna arhiva

Milorad Pavić je, posthumno, sve popularniji u svetu. Previde mu se knjige, igraju pozorišne predstave, na fakultetima širom sveta organizuju se seminari o njemu, brane se doktorske teze... U Francuskoj je reizdanje „Hazarskog rečnika“ prodato za mesec dana i knjiga se nalazi na bestseller listi. U Kini je ista knjiga pre dve godine proglašena „Knjigom godine“.

Gotovo sva Pavićeva dela objavljena su u e-book verziji, u engleskom prevodu, na Amazon Kindle. Sada Rusi pripremaju njegove romane u elektronskoj formi na ruskom, a i Kinezi su „Hazarski rečnik“ plasirali u digitalnoj formi.

Najzaslužnija za neprekinutu, uzlaznu liniju literarnog života Milorada Pavića, jeste Jasmina Mihajlović, koja je sa njim bila u braku i velikoj ljubavi, 17 godina. Sedam godina posle njegove smrti, zahvaljujući njenom predanom radu i danonoćnom angažmanu, izdato je ravno 100 Pavićevih knjiga u svetu!

Kada ste otvarali sajam knjiga u Gruziji u maju prošle godine, da li vam je više imponovalo što ste supruga Milorada Pavića ili autor sjajne autobiografske proze „Na obali Hazarskog mora“ (izdavač „Laguna“), koja je prevedena na gruzijski?

Gruzijci su me dočekali kao rod rodeni!

O erotskom odnosu između mene i muža počela sam da govorim tek sada zato što je on bio nerazdvojiv i vrlo jak amalgam našeg braka, veze, ljubavi, stvaranja. Srećan je čovek koji ima dva vrhunska libidonozna stanja. Ono izazvano fizičkom erotikom i drugo, izazvano kreativnošću, stvaranjem, potpunim uživanjem u životu.

Neverovatno iskustvo! A to je bilo prvi put da predstavljam dva pisca. Promovisala sam svoju knjigu i šest Pavićevih romana, pri čemu su Gruzijci organizovali da to bude nekako ravnopravno predstavljanje. Meni su napravili

književno veče sa prvorazrednim klavirskim koncertom, a zatim je bilo divno veče posvećeno našem zajedničkom životu i stvaralaštvu. Imala sam neprekidnu pratnju vodećeg gruzijskog fotografa, jer se priprema ilustrirano izdanje o mojoj poseti, dva puta sam bila u nacionalnom TV Dnevniku... Sve u svemu, bilo je čarobno i skroz neverovatno, pogotovu što su Gruzijci gostoljubivi i veseo narod.

Ali, ta poseta, promovisanje srpske kulture u krajnjoj liniji, bilo je kao i obično prećutano u srpskim medijima, iako je svima bila dostavljena vest kao i video-snimci. Ta šizofrenija sa kojom se susrećem svakodnevno već sedam godina – Pavić u svetu – Pavić u Srbiji, je nešto na šta ne mogu da se naviknem. Ako bih se navikla, pristala bih svojevremeno na ludilo u pravom, patološkom, medicinskom smislu.

ŠEŠIR I LULA

Za vašu novu knjigu najviše interesovanja pokazali su Azerbejdžanci i ona je prvo prevedena na azerski. Da li je tačno da Pavić nije znao da u Azerbejdžanu Kaspijsko more zovu Hazarskim? Kada ste vi to otkrili?

Oh, to je sve vrlo složena priča! Nisam baš sigurna da Pavić nije znao, mada nikada nismo o tome pričali. Zato pretpostavljam da nije znao. On se bavio ozbiljnim naučnim, istorijskim istraživanjima o Hazarima, a često se u nauci uopšte previdi neki podatak koji bode oči!

Dakle, tek kada sam otišla u Azerbejdžan, čim smo sleteli, duž puta ka hotelu, svuda je pisalo „hazarska nafta“, „hazarski gas“, hazarsko ovo i ono! Osetila sam se kao da sam kod kuće, okružena knjigama gde je na 36 jezika napisano – „Hazarski rečnik“.

Preokupirana gustim programom posete, nikako nisam prvih par dana stizala da pitam zašto je gotovo sve u Azerbejdžanu – hazarsko? Izgleda neverovatno, ali je tako bilo. Onda sam u gomili hotelskih turističkih priručnika naletela na mapu sa lokalnim nazivima. Umesto Kaspijsko more, pisalo je Hazarsko more! Počela sam da ćepkama i tek tada shvatila da svi Azerbejdžanci lokalno more zovu Hazarskim. Naziv Kaspijsko im je u drugom planu.

Kako bi glasio Pavićev komentar da zna da su mu spomenik u rodnom Beogradu podigli Azerbejdžanci?

Često sedim u obližnjem kafiću kraj spomenika. Njega zovem „Kafić kod muža“. Sedim i posmatram bronzanog Pavića. I zasmejavam se. Zato što znam šta bi stalno govorio: „Tja! Šta

se tu može! Podigli mi Rusi za života spomenik u sred Moskve, podigli mi spomenik Azerbejdžanci u sred rodnog Beograda. Hvala im! Al' baš su mogli ti Azeri da mi stave šešir da me ne oneređuju ptice. Osim toga predimenzionirali su me i izgledam kao ruski estradni pisac, kao nacionalni bard... I mogli su da mi stave lulu u ruku, a ne sada da mi se ona mladunčad veru po spomeniku i stavljaju mi plastične čaše sa ostacima koka-kole!“

Kada su, pak, mene u jednom ozbiljnom političkom nedeljniku pitali zašto je spomenik preveliki (kao da sam ga ja gradila!), odgovorila sam da oni kojima se spomenik ne sviđa, mogu da ga pretopu!

PUT U HAZARIJU

Jednu trećinu knjige „Na obali Hazarskog mora“ pisali ste u formi mesečnog feljtona za „Ona Magazin“. Da li su vam vremenske odrednice i podstrek uredništva značili da se vratite pisanju posle nekoliko godina pauze?

Naravno da mi je podstrek magazina „Ona“ došao kao kap vode u pustinji! Posle muževljeve smrti ceo posao oko njegovih knjiga pao je na mene, što je ogromna odgovornost i rad. Zbilja nisam znala šta će se desiti sa mnom kao piscem. Strepela sam. Onda je došlo to čarobno putovanje u Azerbejdžan, u Hazariju, pa ponuda magazina „Ona“ da napišem feljton i nekako se sve složilo.

Ako sam ja bila Pavićeva muza, onda je Branislava Mičić urednica mnogih časopisa, a trenutno i magazina „Ona“, moja „poslovna“ muza. Zvuči prenapregnuto mada je čista istina. Moja najprodavanija knjiga „Ljubav sa rečnikom nepoznatog“ nastala je na osnovu dvogodišnjeg pisanja kolumne „Ljubav bez tajni“, što je bila isto zamisao gde Mičić.

Vaši intervjui za domaće i inostrane medije, osim što su sve češći i duži, upadljivo su oštriji, politički angažovaniji i erotičniji. Da li bi vas Pavić danas prepoznao u vašem javnom nastupu?

Apsolutno me Pavić ne bi prepoznao! U svakom pogledu. Mada ne bi prepoznao ništa, toliko se stvari brzo menjaju. Mislio bi da je na drugoj planeti. Ovo pominjem tek kao činjenicu pod kojim stresom brzih promena svi mi živimo. Pavić ne bi, takođe, prepoznao moju ludu hrabrost u posećenosti njegovom delu. Ja nisam imala više šta da izgubim. Zato sam hrabra. Moja jedina želja je da budem sahranjena pored muža.

www.khazars.com

www.khazars.com/sr-YU/sajt-jasmine-mihajlovic

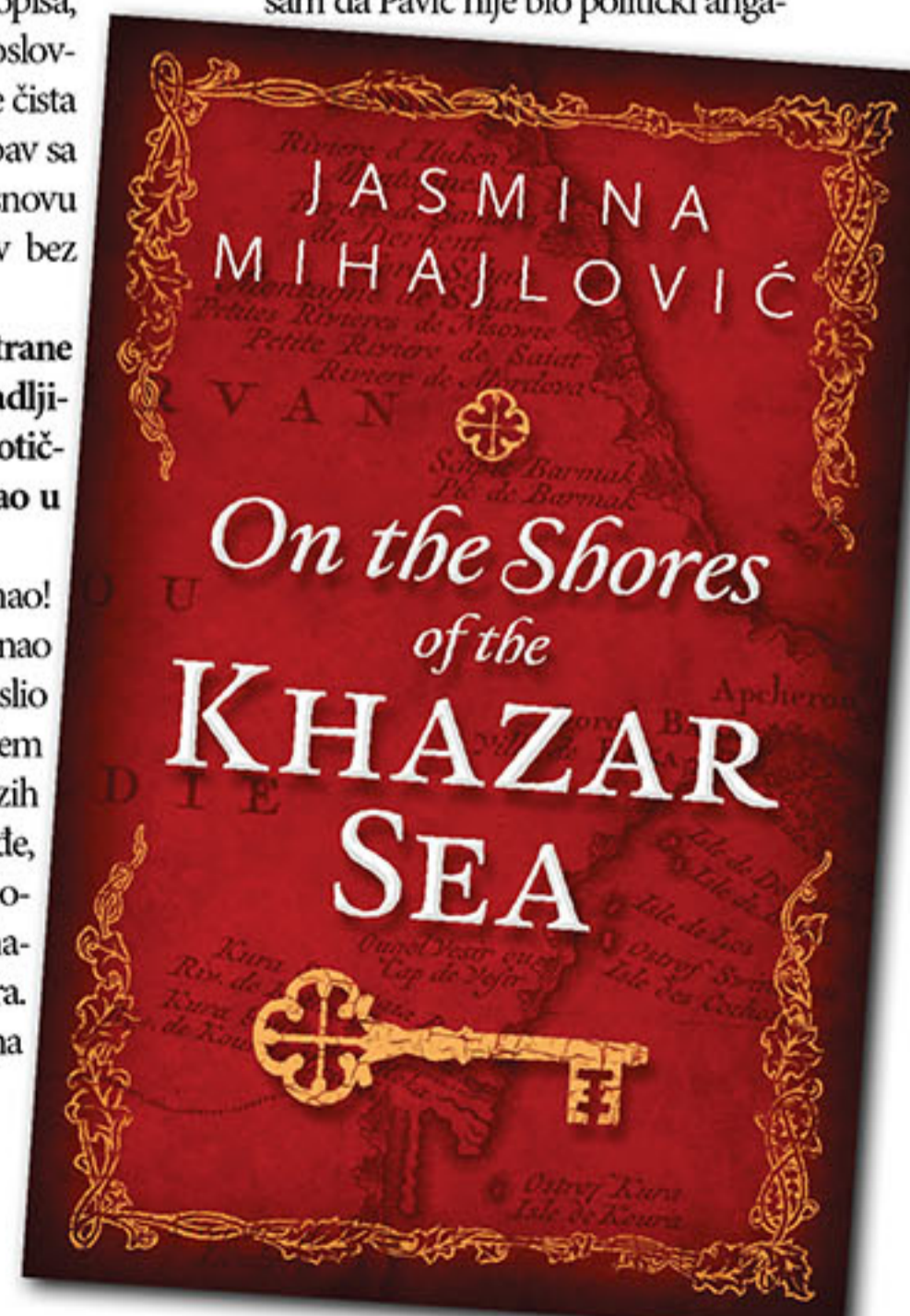
moja istina

Ljudi na ovakav moj stav obično kažu, pa imaš sina, porodicu, još si stvaralački mlada... Dete sam izvela na put, ono ionako nije moje nego svoje; napisala sam knjige, doživela veliku ljubav; izvela sam i muža na posthumni put, trasirala ga; obučila sam druge ljude da se staraju tehnički o delu Milorada Pavića; uspešla sam da na Legat bude postavljena spomenploča (mada su je Rusi postavili); još uvek sam zaljubljena u Pavića, obeležena sam njime više nego što sam mislila... Prema tome, svoju sam misiju u raznim fazama života obavila. Na svim nivoima. Zadovoljna sam, ispunjena, neustrašiva... Što uopšte ne znači da mi ne nedostaje partner, pratilac, prijatelj, da nemam kapaciteta da se zaljubim, da ne volim život punim plućima i svim svojim adrenalinom, da nisam željna putovanja, avantura, prijateljstva, umetnosti, stvaranja...

NOVA KLETVA

Da li je Pavić postao svetski umesto srpski pisac?

Dugo sam bila u nacionalnoj, zdravo patriotskoj dilemi da li da za inostrane medije ne pominjem srpski greh nečinjenja prema Paviću, ali sami novinari su stalno pitali: „Pobogu, šta se to dešava sa Pavićem u Srbiji? Zašto ga establišment potcenjuje, prećutkuje? Zašto mu stranci podižu spomen obeležja? Da li postoji neka unutrašnja politička krivica?“ Odgovarala sam da se u Srbiji uspeh ne prašta, a izgleda pogotovu ne posle smrti. Govorila sam da Pavić nije bio politički anga-

Jasmina Mihajlović je staratelj nad Legatom Milorada Pavića u ulici Braće Baruh u Beogradu. detalji sa snimanja kineske filmske ekipe

žovan i da sada nikog nema da stane iza njega, jer u Srbiji ne postoji nacionalni interes, nego samo partijski. Govorila sam da su ga srpski globalisti proglasili nacionalistom, a srpski nacionalisti – globalistom. I Pavić se našao u poziciji da nema sopstvenu, rodnu naciju, nego je nužno postao svetski pisac i deo svetske kulturne baštine. Srbija je odbila da postane deo svetske kulturne baštine.

Da se ne lažemo, kada se ministar kulture ne pojavi na sahrani, a u to vreme je bio Nebojša Bradić, dok svi najugledniji svetski mediji objavljuju priloge i nekrologe posle

Pavićeve smrti, onda je reč o totalnom, ciničnom i ciljanom bezobrazluku države. Nemam drugi, blaži termin... Da li verujete da postoji nova srpska kafanska kletva: „Da Bog da ti ne došao ministar kulture na sahranu kao Pavić!“ Narod pamti apsurdne i ekstreme. Naročito kada se živi u doba ekstrema.

Mladi ste 31 godinu od Milorada Pavića, što je, pored činjenice da ste po profesiji književni kritičar, srećna okolnost za Pavićevo literarno potomstvo. Koliko je za vas srećna okolnost što ste naslednik prava na Pavićevo književna dela?

Uh! Da samo znate koliko sam se puta „svadala“ s Pavićem što mi je natovarilo to teško, preteško breme na kičmu. Posrćem od razgranatog posla. Moram da saradujem bukvalno sa celim svetom. U poslu sam sa izdavačima, urednicima, prevodiocima, čitaocima, studentima, profesorima, književnim agentima, producentima, novinarima... ja sam neinstitucionalni centar za kulturnu komunikaciju sa celim svetom, nevladin i neprofitni samoodrživi ogranak Ministarstva za inostrane poslove – odeljak Kultura, multiknjigovoda, razgranati biro u kojem je bez plate zaposlena samo jedna osoba – ja. U pravnoj stvarnosti sam zapravo korisnik porodične penzije. Pripadam kategoriji koja

ne sme sticati dobit na osnovu samostalnog rada, tako da ugovore za moje knjige mora potpisivati moj sin. Ma, ludilo! U svakom pogledu. Ja sam potpuni zarobljenik književnog dela i lika Milorada Pavića.

KNJIŽEVNA DECA

Sa Pavićem niste imali dece, mada ste nedavno otkrili da ste izgubili dve trudnoće. Kakav je Pavić bio kao roditelj?

To što mu je ćerka tragično završila nema veze sa roditeljstvom, nego sa neizlečivom bolešću. I nije bio samo prema deci brižan, nego prema celoj užoj i široj porodici. Svojoj, mojoj. Pravi patrijarh u najpozitivnijem smislu. Čovek koji uživa u porodičnim ručkovima, izletima, koji novčano i svakom drugom brigom pomaže porodicu.

Što se tiče naše moguće dece, dogovorili smo se na početku braka da će naša deca biti naše knjige! Već smo dovoljno razvodima povredili druge! A naša veza i jeste bila umetnička, stvaralačka. Desilo se, međutim, da sam dva puta s njim zatrudnjivala i svaki put u istoj nedelji bi plod prestao da daje zvuke života. Kad se desilo isto drugi kao i prvi put, ginekolog je sproveo analizu. Izveštaj je bio da je uzrok smrti ploda: nepoznat.

Da li se danas osećate kao majka, supruga ili ljubavnica Pavićevih knjiga?

Osećam se i kao majka i kao supruga i kao ljubavnica Pavićevih knjiga. Sjavnu ste definiciju dali! Osećam se i kao da je sada Pavić skroz ušao u mene. Prepoznajem njegove misli, rečenice, pokrete u sebi. Čak i ono sa čim se nisam slagala ili volela! Ali, prepoznajem i novu sebe, oštru, beskompromisnu kada je reč o osnovnim vrednostima. Zrelu, pomalo tvrdu, išibanu. Osećam i zaštitničku opnu naše obostrane ljubavi koju mi niko ne može oduzeti.

Trenutno iskustveno imam 134 godine. Kada je reč o nekoj granici, crti između pre i posle, osećam samo granicu smrti. Ništa drugo. Vreme sa fizičkim Pavićem i vreme sa metafizičkim Pavićem. Strašno, neizrecivo sam usamljena. To jasno osećam već sedam godina. Osećam prazninu koja se ničim ne može popuniti, zatrpati, gurnuti u nesvesno. Pokušavam..., ali ne ide. Osećam se kao duh.

Izdali ste 100 Pavićevih knjiga posle nje-

Posthumni poklon od muža

Prvi put ću vam reći šta mi je muž obećao kao posthumni poklon. Rekao mi je: „Sa svakom mojom godinom s one strane, ti ćeš gubiti po jednu godinu s ove strane, u realnom životu i vremenu!“ Na moje zaprepašćenje taj obrnuti dorijangrejovski proces je započeo odmah posle Pavićeve smrti! Sada imam sedam godina manje! Često me pitaju da li sam se podvrgla plastičnoj hirurgiji. Nisam! Moja anti-age tajna je alhemijska...

Osećam prazninu koja se ničim ne može popuniti, zatrpati, gurnuti u nesvesno. Pokušavam..., ali ne ide. Osećam se kao duh

moja istina

gove smrti. Koju ponudu izdavača posebno pamтите?

Kineza! To je toliko neverovatno da sam osvojila Kinu Pavićem! Iako traje već četiri godine, još uvek ne mogu da verujem u ushićenje te zemlje prema srpskom piscu, Miloradu Paviću.

„Hazarski rečnik“ je 2013. bio proglašen knjigom godine u Kini! Ove godine sam pozvana u Šangaj na sajam knjiga.

Tokom poslednjih godina u Legatu su mi redovni posetioci Kinezi. Izdavači, novinari, prevodioci, pisci, filmske i TV ekipe. Već drugu godinu za redom filmska ekipa snima emisije o Legatu, o svim punktovima u Beogradu koji su vezani za Pavića, obilazi manastire i lokacije koji se pominju u „Hazarskom rečniku“. Prave nešto što bi se zvalo „Srbijom po Paviću“!

Verovatno je suviše da kažem da nijedna domaća TV nije snimila do sada neki prilog o Legatu, zaostavštini, o tom ogromnom posthumnom uspehu, o tih stotinu novih knjiga diljem sveta... A u međuvremenu je Pavić postao za strance ozbiljna kulturna destinacija u Beogradu. Sva sreća da sam od Rusa dobila nedavno spomen obeležje na zgradi, tako da je mnogo lakše da me pronađu. Inače sam Kinezima morala da pišem šta je na interfonu, pošto stoji ćirilčno ПАВИЋ.

DIGITALNA IZDANJA

Da li više vrednujete Pavićevo digitalna od štampanih izdanja, s obzirom da se obraćaju mlađoj publici i da je i sam Pavić insistirao na njima?

Paviću je mnogo bilo stalo do tog načina čitanja. Nije dočekao da vidi svoje knjige u elektronskom izdanju. Sada ih ima na engle-

skom, kineskom, nešto što je bilo slobodno od naslova, dala sam i na srpskom; u Rusiji uskoro svi glavni romani izlaze u digitalnom obliku.

Lično preferiram „starinsku“ knjigu, mada mlađi svet već odavno sve prima preko ekrana. Kada pogledate kineske izveštaje o prodaji, neporedivo je veći procenat prodatih digitalnih izdanja. A igra brojki u Kini je nestvarna!

Kada idem na groblje, kod muža, ja ne nosim klasičnu daću. Nosim književnu daću! Rasporedim po nadgrobnoj ploči sve knjige koje su izašle između dva odlaska na groblje. Uskoro ću možda nositi samo jednu. Elektronski čitač!

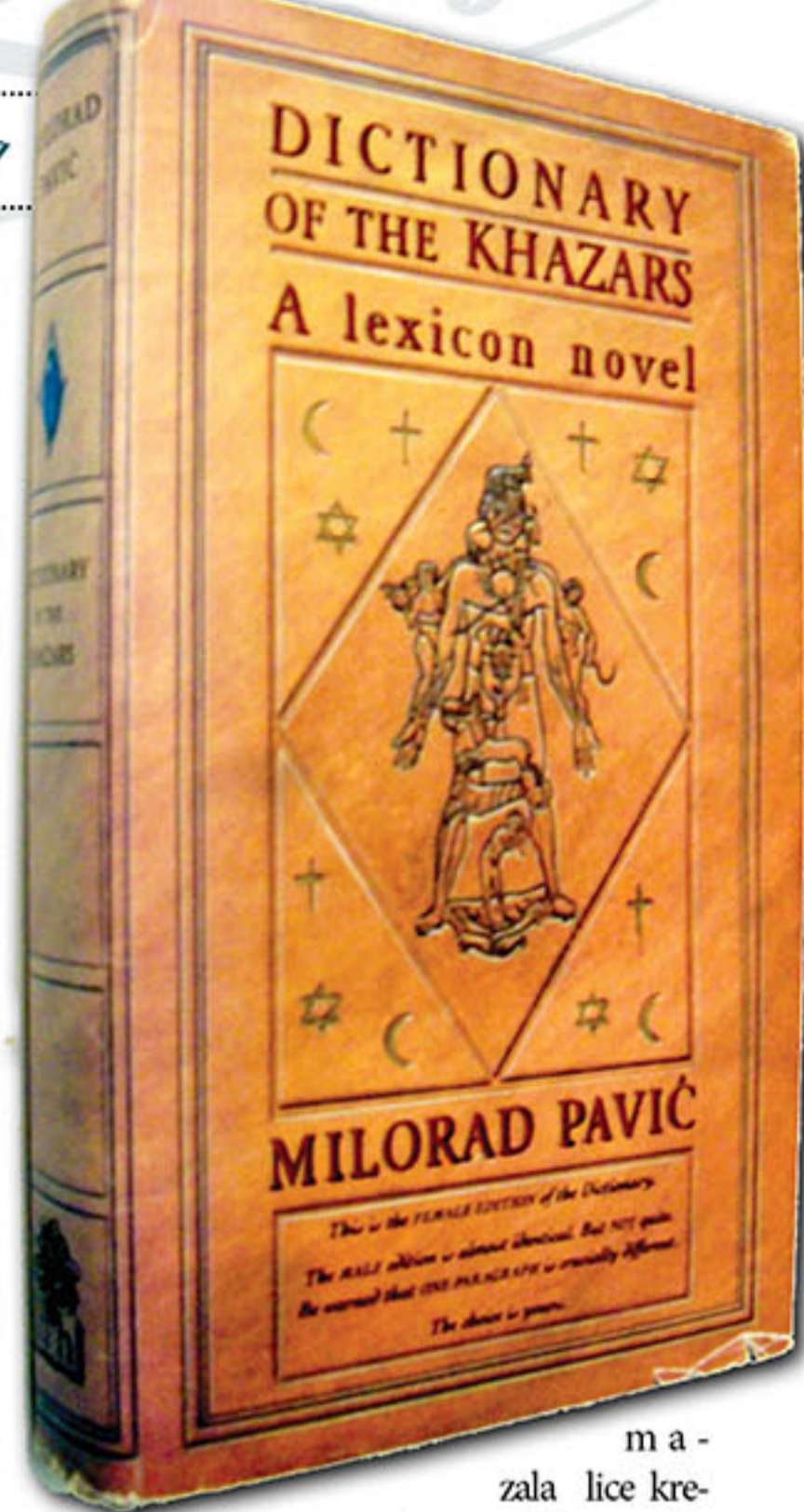
Pavić je pročitao svoja dela pre smrti i rekao da je zadovoljan njima. Šta je poslednje što je „prvi pisac 21. veka“ napisao i da li se sećate kada je i kako to uradio?

Zvanično, poslednja štampana knjiga je „Veštački mladež – tri kratka nelinearna romana o ljubavi“. U rukopisu je ostavio tekst „Poslednja priča“ koji je nedavno objavio pod istim nazivom „Vulkan“ u okviru Izabranih dela. Ostavio mi je Milorad buketički stihova, „Nikad više“ koji sam objavila u okviru interneta, na sajtu. A baš, baš poslednje što je napisao, veče pred infarkt, jeste par stihova o ženi Ive Andrića! Naravno da su upućeni meni. Tih par stihova nisam publikovala javno. Oni su moja lična stvar.

POZDRAVI MAČKU

Šta je poslednje što vam je Pavić učinio ili izgovorio?

Na samrtnoj postelji mi je izdiktirao kojim redosledom treba da rangiram njegova dela: šta sa knjigama, šta sa tada budućim digitalnim izdanjima, šta sa pozorištem... A ja sam mu

ma - zala lice kre- mom, dugo, pažljivo, svaku boricu, nudila mu kockicu čokolade, skinula mu burmu jer su prsti bili otečeni. Zasmejavali smo se kao obično. Rekao mi je da hoću da bude negovan leš! (Često smo tokom života razgovarali, možda krajnje bizarno, o njegovoj smrti. To nije bila tabuisana tema).

Par sati pred smrt smo razgovarali telefonom, sasvim obične bolničke stvari. A poslednja rečenica mu je bila: „Pozdravi mačku!“ Reč je o mački moga sina koja se zvala Cici i mnogo ličila na Milorada!

Koju Pavićevo knjigu držite na noćnom ormariću i koliko ona ima dodirnih tačaka

Na obali Hazarskog mora

Putopis *Na obali Hazarskog mora*, koji čini jedan deo knjige, izlazio je u nastavcima tokom 2012. i 2013. u „Ona Magazinu“. U knjizi je i ciklus sećanja naslovljenih kao *Zakasnela ljubavna pisma* koji je bio štampan u istom časopisu tokom 2010. godine.

Knjigu „Na obali Hazarskog mora“ pronaći ćete u knjižarama lanca „Delfi“

Supružnici Jasmina Mihajlović i Milorad Pavić

sa vašim privatnim sećanjima na Milorada?

„Veštački mladež“. Pavićevu poslednju knjigu! Ona je naša zajednička autobiografija.

Pavić je koristio ezoteriju kao književni začim, a snove kao medijum za „usisavanje“ literarnih ideja. Da li su vama ezoterija i snovi od koristi?

Odmah da se razumemo: Pavić je sve vreme pored mene i sa mnom. Na bezbroj različitih načina. To čak svi oko mene osećaju, takođe. Isto osećaju i čitaoci širom sveta, koji mi se obraćaju pismima.

Ne sanjam ga, ili vrlo, vrlo retko. Postavila sam autocenzuru na snove o Njemu. Isuviše je prisutan dnevno, da bih mogla još i da ga sanjam! Zato ga snevaju drugi. Širom sveta! Sanjaju ga na svim jezicima. Oni su „Lovci na snove“. Imam zavidan „rukopis“ tuđih snova u kojima je Pavić glavni lik. Ma odakle, iz kog dela sveta dolazili snovi, imaju istu atmosferu i slična mesta događanja. Reči kojima se Pavić snevačima obraća su totalno njegov govorni i pisani stil! To je čudo jedno! Pravi posthumni rukopis. Autentičan. Izdaću knjigu, gde je autor nepoznat, tačnije mnogo je autora-snevača, a od svih njih moram da tražim odobrenje iako će biti anonimni u knjizi. Knjiga ima radni naslov „Priređeni snovi“.

A šta ću ja kao ja novo da pišem, pojma nemam. Ne znam ni ko sam Ja!?

I REČ POSTADE MESO

Šta je najjača spona između vas i Pavića: literatura, privatne uspomene, ljubav...?

Ovo je mnogo teško pitanje! Biće da je književnost! Ljubav sve to prekriva, da, ali književnost nas je spojila... Sve ovo radim i radila sam zato što sam se zaljubila u reči. Postoji jedna rečenica u „Hazarskom rečniku“: „I reč postade meso!“.

U intervjuu koji ste dali za časopis „Nju-svik“ prošle godine, otkrili ste da ste sa Pavićem vodili ljubav gotovo do poslednjeg časa. Da li su vas godine udovičke usamljenosti i odbačenosti od strane zajedničkih prijatelja, zapravo ohrabrile da pričate o tome?

Da nije u interventnoj koronarnoj jedinici bilo mnogo pacijenata i da Pavić nije imao silne cevčice na sebi, da, vodili bismo ljubav! Pokušala sam čak da navučem zavese oko kreveta, ali je sprava na koju je bio povezan počela odmah da pišti i dotrčala je medicinska sestra. Smrt i rođenje više nisu kao nekada privatne stvari.

A zašto pričam o svemu ovom!? Ne znam! Valjda zato što je istina! Zato što, naizgled bizarno, govori zapravo o životnoj radosti, elanu, ljubavi do poslednjeg daha.

Za Pavića kažete da je bio rasni pripovedač, muška Šeherezada... Da li vas je rečima zavodio i u krevetu?

Naravno! Govorio mi je najslade reči na raznim jezicima. Pogotovu sam volela vođenje ljubavi na francuskom jeziku. A uspavljivao me je univerzitetskim predavanjima. Kada sam želela polako da zaspim, slušala sam „Nameštaj u doba baroka i rokoka“.

Kada bih bila uplašena ili nervozna, predavao bi mi o versifikaciji. To je tako dosadno da morate da zaspate odmah.

Sve što smo uzajamno radili, bilo je zavodjenje. Bilo da je reč o pisanju, ručku, svađi... Reč je o zavodjenju koje podrazumeva neko takmičenje, uzrastanje, da bi se partner zadržao. Bilo je to stanje potpune opsednutosti jedno drugim. Vrlo teška ljubav!

NEK ŽIVI LJUBAV

Nedavno je izašla Pavićeva „Unutrašnja strana vetra“ na albanskom. U intervjuu za tamošnji časopis „Milosao“ rekli ste da živite u muzeju, odnosno u Pavićevom Legatu. Koji predmet iz Pavićeve zaostavštine izaziva najviše emocija kod posetilaca?

To je svakako dvotomni rukopis „Hazarskog rečnika“. Reč je o velikim, debelim beležnicama, ogromnom rukopisu, crtežima koji prate beleške... Tu je i relativno mali pisac sto iz 18. veka, gde su posetioци uvek začuđeni, pa obično kažu: „Kako je na tako majušnom prostoru nastao tako veliki roman?“. Potom vole da listaju (u zaštitnim rukavicama, dakako), tih preko 360 izdanja knjiga na raznim jezicima. Mada i ja volim tu ogromnu policu – vavilonsku kulu srpske baštine.

Apsolutni hit je kutija za pisanje, kape-tanska brodska kutija puna različitih nivoa i tajnih pregrada, po čijoj je strukturi nastao Pavićev istoimeni roman „Kutija za pisanje“. Svi posetioци mi, evo već četvrtu godinu, kažu isto posle obilaska, da se osećaju kao začarani, potpuno van vremena i prostora.

Spomen-ploču i bistu na zgradi u kojoj je Milorad Pavić živeo, uradio je ruski vajar Grigorije Potocki. Ako čitaoci kumuju sudbini knjiga, ko kumuje zvaničnom odnosu prema piscu posle njegove fizičke smrti?

U Srbiji zvaničnom odnosu prema piscu posle smrti kumuju čaršija, birokratija i sitni politički interesi. Zbog toga u Srbiji u svim ravnima, ne samo u ovoj, caruje apsurd.

Vaša želja je da vas sahrane pored Milorada Pavića. Osim večne kuće i nadgrobne ploče, da li biste još nešto želeli da delite sa Miloradom u vremenima posle vas?

Želim da nam se ne zatire ime i ljubav koju smo imali i ostavili o njoj trag u svojim knjigama. **Ona**

Jasmina i Milorad su često pisali o svojim putovanjima

Da nije u interventnoj koronarnoj jedinici bilo mnogo pacijenata i da Pavić nije imao silne cevčice na sebi, da, vodili bismo ljubav!